I.

(Zakonodavni akti)

ODLUKE

ODLUKA (EU) 2022/1628 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

od 20. rujna 2022.

o pružanju izvanredne makrofinancijske pomoći Ukrajini, jačanju zajedničkog fonda za rezervacije jamstvima država članica i posebnim rezervacijama za određene financijske obveze povezane s Ukrajinom pokrivene jamstvom na temelju Odluke br. 466/2014/EU te o izmjeni Odluke (EU) 2022/1201

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 212.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

nakon prosljeđivanja nacrta zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom ([1]),

budući da:

(1) Sporazum o pridruživanju između Unije i Ukrajine ([2]), uključujući područje produbljene i sveobuhvatne slobodne trgovine, stupio je na snagu 1. rujna 2017.

(2) U proljeće 2014. Ukrajina je započela s provedbom ambicioznog programa reformi s ciljem stabiliziranja gospodarstva i poboljšanja životnih uvjeta građana. Među glavnim prioritetima strategije nalaze se borba protiv korupcije te ustavne, izborne i pravosudne reforme. Provedbu tih reformi podržalo se uzastopnim programima makrofinancijske pomoći, u okviru kojih je Ukrajina primila pomoć u obliku zajmova u ukupnom iznosu od 6,6 milijarde EUR. Hitnom makrofinancijskom pomoći, koja je stavljena na raspolaganje Odlukom (EU) 2022/313 Europskog parlamenta i Vijeća ([3]) u kontekstu sve većih napetosti na granici s Rusijom, Ukrajini su pruženi zajmovi u iznosu od 1,2 milijarde EUR, isplaćeni u dva obroka od po 600 milijuna EUR u ožujku i svibnju 2022. Izvanrednom makrofinancijskom pomoći Unije u iznosu do 1 milijarde EUR na temelju Odluke (EU) 2022/1201 Europskog parlamenta i Vijeća ([4]) pružena je brza i hitna potpora ukrajinskom proračunu te je ta pomoć u cijelosti isplaćena u dvije tranše 1. i 2. kolovoza 2022. Ta je pomoć činila prvu fazu planirane ukupne izvanredne makrofinancijske pomoći Unije Ukrajini u iznosu do 9 milijardi EUR koju je Komisija najavila u svojoj Komunikaciji od 18. svibnja 2022. naslovljenoj „Strategija pomoći i obnove za Ukrajinu”, a Europsko vijeće potvrdilo 23. i 24. lipnja 2022. Ova Odluka čini drugu fazu u provedbi te planirane izvanredne makrofinancijske pomoći Unije.

([1]) Stajalište Europskog parlamenta od 15. rujna 2022. (još nije objavljeno u Službenom listu) i odluka Vijeća od 20. rujna 2022.

([2]) Sporazum o pridruživanju između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju te njihovih država članica, s jedne strane, i Ukrajine, s druge strane (SL L 161, 29.5.2014., str. 3.).

([3]) Odluka (EU) 2022/313 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. veljače 2022. o pružanju makrofinancijske pomoći Ukrajini (SL L 55, 28.2.2022., str. 4.).

([4]) Odluka (EU) 2022/1201 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2022. o pružanju izvanredne makrofinancijske pomoći Ukrajini (SL L 186, 13.7.2022., str. 1.).

Njome se utvrđuje osnova za stavljanje Ukrajini na raspolaganje dodatnog iznosa do 5 milijardi EUR makrofinancijske pomoći u obliku zajmova po izrazito povoljnim uvjetima. Nakon ove Odluke trebalo bi, nakon što se utvrde modaliteti te pomoći, brzo uslijediti donošenje daljnje odluke o provedbi treće faze planirane ukupne izvanredne makrofinancijske pomoći Unije u iznosu do dodatnih 3 milijarde EUR.

(3) Neopravdan i ničim izazvan agresivni rat Rusije protiv Ukrajine koji traje od 24. veljače 2022. Ukrajini je uzrokovao gubitak pristupa tržištu i drastičan pad javnih prihoda, dok su se javni rashodi za rješavanje humanitarne situacije i održavanje neprekinutog rada državnih službi znatno povećali. U toj vrlo neizvjesnoj i nestabilnoj situaciji najbolje procjene Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) o potrebama Ukrajine za financiranjem upućuju na izvanredan manjak u financiranju od oko 39 milijardi USD u 2022., od čega bi se oko polovine moglo pokriti ako se u cijelosti isplati dosad obećana međunarodna potpora. Unijino brzo pružanje makrofinancijske pomoći Ukrajini na temelju ove Odluke smatra se, s obzirom na sadašnje izvanredne okolnosti, prikladnim kratkoročnim odgovorom na znatne rizike za makrofinancijsku stabilnost Ukrajine. Ovim dodatnim iznosom do 5 milijardi EUR izvanredne makrofinancijske pomoći Unije na temelju ove Odluke treba se pružiti potpora makrofinancijskoj stabilizaciji Ukrajine, ojačati neposredna otpornost te zemlje i održati njezina sposobnost oporavka, čime bi se doprinijelo održivosti javnog duga Ukrajine i njezinoj sposobnosti da u konačnici otplati svoje financijske obveze.

(4) Izvanredna makrofinancijska pomoć Unije na temelju ove Odluke znatno će doprinijeti pokrivanju potreba Ukrajine za financiranjem, kako su ih procijenili MMF i druge međunarodne financijske institucije, uzimajući u obzir sposobnost Ukrajine da se financira vlastitim sredstvima. Pri određivanju iznosa izvanredne makrofinancijske pomoći Unije u obzir se uzimaju i očekivani financijski doprinosi bilateralnih i multilateralnih donatora, potreba za osiguranjem pravedne raspodjele tereta između Unije i drugih donatora, kao i prethodna primjena drugih instrumenata Unije za vanjsko financiranje u Ukrajini te dodana vrijednost ukupnog sudjelovanja Unije. Treba priznati predanost ukrajinskih tijela bliskoj suradnji s MMF-om na osmišljavanju i provedbi kratkoročnih hitnih mjera i njihovu namjeru da surađuju s MMF-om na izradi odgovarajućeg gospodarskog programa kad uvjeti to dopuste. Takav je program službeno zatražen u kolovozu 2022. Cilj izvanredne makrofinancijske pomoći Unije trebao bi biti održavanje makrofinancijske stabilnosti i otpornosti u ratnim okolnostima. Komisija bi trebala osigurati pravnu i stvarnu usklađenost izvanredne makrofinancijske pomoći Unije s ključnim načelima i ciljevima mjera poduzetih u okviru različitih područja vanjskog djelovanja i ostalih relevantnih politika Unije.

(5) Izvanrednom makrofinancijskom pomoći Unije trebalo bi podupirati vanjsku politiku Unije prema Ukrajini. Komisija i Europska služba za vanjsko djelovanje trebale bi blisko surađivati tijekom provedbe makrofinancijske pomoći kako bi se koordinirala vanjska politika Unije i osigurala njezina dosljednost.

(6) Kao preduvjet za odobravanje izvanredne makrofinancijske pomoći Unije Ukrajina bi trebala poštovati učinkovite demokratske mehanizme, uključujući višestranački parlamentarni sustav, kao i vladavinu prava, te jamčiti poštovanje ljudskih prava. Rat, koji traje, te posebno sadašnje izvanredno stanje, ne bi smjeli ugroziti ta načela unatoč koncentraciji moći u izvršnoj grani vlasti.

(7) Kako bi se osigurala učinkovita zaštita financijskih interesa Unije povezanih s izvanrednom makrofinancijskom pomoći Unije, Ukrajina bi trebala poduzeti odgovarajuće mjere u pogledu sprečavanja i suzbijanja prijevara, korupcije i svih drugih nepravilnosti povezanih s tom pomoći. Nadalje, u sporazumu o zajmu trebalo bi predvidjeti da Komisija obavlja provjere, a Revizorski sud revizije, te da Ured europskog javnog tužitelja izvršava svoje nadležnosti u skladu s člancima 129. i 220. Uredbe (EU, Euratom) 2018/1046 Europskog parlamenta i Vijeća ([5]) („Financijska uredba”).

([5]) Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. srpnja 2018. o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije, o izmjeni uredaba (EU) br. 1296/2013, (EU) br. 1301/2013, (EU) br. 1303/2013, (EU) br. 1304/2013, (EU) br. 1309/2013, (EU) br. 1316/2013, (EU) br. 223/2014, (EU) br. 283/2014 i Odluke br. 541/2014/EU te o stavljanju izvan snage Uredbe (EU, Euratom) br. 966/2012 (SL L 193, 30.7.2018., str. 1.).

(8) Izvanredna makrofinancijska pomoć Unije trebala bi biti povezana sa strogim zahtjevima u pogledu izvješćivanja i uvjetima politike koje treba utvrditi u memorandumu o razumijevanju. Tim strogim zahtjevima u pogledu izvješćivanja trebalo bi, u sadašnjim ratnim okolnostima, nastojati osigurati da se sredstva upotrebljavaju na učinkovit, transparentan i odgovoran način. Uvjetima politike trebalo bi nastojati ojačati neposrednu otpornost Ukrajine i dugoročnu održivost njezina duga i tako smanjiti rizike povezane s otplatom njezinih sadašnjih i budućih financijskih obveza.

(9) Radi osiguranja jedinstvenih uvjeta za provedbu ove Odluke provedbene ovlasti trebalo bi dodijeliti Komisiji. Te bi ovlasti trebalo izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća ([6]).

(10) Zajmovi pruženi na temelju ove Odluke i Odluke (EU) 2022/1201 trebali bi zajedno imati maksimalno prosječno dospijeće od 25 godina.

(11) S obzirom da iz zajmova na temelju ove Odluke i Odluke (EU) 2022/1201 proizlaze isti rizici za proračun Unije te bi oni zajedno trebali imati maksimalno prosječno dospijeće od 25 godina, na ukupni iznos od 6 milijardi EUR makrofinancijske pomoći Unije Ukrajini na temelju ove Odluke i Odluke (EU) 2022/1201 trebala bi se primjenjivati zajednička metodologija za upravljanje financijskim i proračunskim posljedicama. Posebno bi trebalo utvrditi istu razinu proračunskog pokrića kao odgovarajuću zaštitu od mogućnosti da Ukrajina neke ili sve zajmove ne otplati u dogovoreno vrijeme. Rezervacijama koje se stavljaju na raspolaganje iz proračuna Unije za dva skupa zajmova izvanredne makrofinancijske pomoći Unije trebalo bi upravljati kao jedinstvenim skupom rezervacija. Takvim upravljanjem povećat će se otpornost i fleksibilnost proračuna Unije u slučaju neplaćanja. Odluku (EU) 2022/1201 trebalo bi stoga na odgovarajući način izmijeniti.

(12) Izvanredna makrofinancijska pomoć na temelju ove Odluke i Odluke (EU) 2022/1201 financijska je obveza Unije u okviru ukupnog opsega Jamstva za vanjsko djelovanje u skladu s Uredbom (EU) 2021/947 Europskog parlamenta i Vijeća ([7]). Na ukupan iznos od najviše 6 milijardi EUR zajmova izvanredne makrofinancijske pomoći Unije Ukrajini trebalo bi primijeniti stopu od 9 % uplaćenih rezervacija dostupnih za zajmove makrofinancijske pomoći u okviru Jamstva za vanjsko djelovanje. Iznos rezervacija trebao bi se financirati iz financijske omotnice programirane za makrofinancijsku pomoć predviđenu Uredbom (EU) 2021/947 u ukupnom iznosu od 540 milijuna EUR. Za taj bi iznos trebalo preuzeti obveze i uplatiti ga u zajednički fond za rezervacije u okviru višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2021.–2027. utvrđenog u Uredbi Vijeća (EU, Euratom) 2020/2093 ([8]).

(13) U skladu s člankom 210. stavkom 3. Financijske uredbe nepredviđene obveze koje proizlaze iz proračunskih jamstava ili financijske pomoći koji terete proračun smatraju se održivima ako je njihov predviđeni višegodišnji razvoj u skladu s ograničenjima utvrđenima Uredbom (EU, Euratom) 2020/2093 i s gornjom granicom godišnjih odobrenih sredstava za plaćanje utvrđenom u članku 3. stavku 1. Odluke Vijeća (EU, Euratom) 2020/2053 ([9]). Kako bi se Uniji omogućilo da na financijski siguran način Ukrajini pruži znatnu potporu u obliku izvanredne

([6]) Uredba (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o utvrđivanju pravila i općih načela u vezi s mehanizmima nadzora država članica nad izvršavanjem provedbenih ovlasti Komisije (SL L 55, 28.2.2011., str. 13.).

([7]) Uredba (EU) 2021/947 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. lipnja 2021. o uspostavi Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa, izmjeni i stavljanju izvan snage Odluke br. 466/2014/EU Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 2017/1601 Europskog parlamenta i Vijeća i Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 480/2009 (Tekst značajan za EGP) (SL L 209, 14.6.2021., str. 1.).

([8]) Uredba Vijeća (EU, Euratom) 2020/2093 od 17. prosinca 2020. kojom se utvrđuje višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021.–2027. (SL L 433 I, 22.12.2020., str. 11.).

([9]) Odluka Vijeća (EU, Euratom) 2020/2053 od 14. prosinca 2020. o sustavu vlastitih sredstava Europske unije te o stavljanju izvan snage Odluke 2014/335/EU, Euratom (SL L 424, 15.12.2020., str. 1.).

makrofinancijske pomoći Unije u iznosima bez presedana, a pritom očuva svoju visoku kreditnu sposobnost, a time i vlastitu sposobnost djelotvornog financiranja u kontekstu njezinih kako unutarnjih tako i vanjskih politika, ključno je na odgovarajući način zaštititi proračun Unije od nastanka tih nepredviđenih obveza i osigurati njihovu financijsku održivost u smislu članka 210. stavka 3. Financijske uredbe.

(14) U skladu s načelom dobrog financijskog upravljanja zajednički fond za rezervacije trebalo bi ojačati sredstvima koja su razmjerna rizicima koji proizlaze iz nepredviđenih obveza povezanih s tom dosad najvećom izvanrednom makrofinancijskom pomoći Unije jednom korisniku. Bez takvog pojačanja ne bi se moglo iz proračuna Unije na financijski siguran način pružiti tu dosad najveću pomoć, koja je Ukrajini potrebna zbog rata. Kako bi se zaštitio proračun Unije, zajmovi izvanredne makrofinancijske pomoći Unije Ukrajini u iznosu do 6 milijardi EUR trebali bi se pokriti u iznosu od 70 % uplaćenim rezervacijama (na razini od 9 %) koji se mogu dopuniti jamstvima država članica kako bi se osiguralo proračunsko pokriće za gubitke do daljnjih 61 % vrijednosti zajma.

(15) Sredstva predviđena Uredbom (EU, Euratom) 2020/2093 pod velikim su pritiskom s obzirom na Unijine opće prioritete potrošnje. Stoga je primjereno potražiti alternativno rješenje za dodatna sredstva koje ne utječe na redovne rashode predviđene u financijskom programiranju višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2021.–2027.

(16) Dobrovoljni doprinosi država članica u obliku jamstava identificirani su kao prikladan instrument dodatne zaštita povrh početno uplaćenih rezervacija. Jamstva država članica trebala bi biti dobrovoljna te bi trebala činiti prikladan zaštitni mehanizam za proračun Unije po iscrpljenju, ili skorom iscrpljenju, u cijelosti rezervacija iz zajedničkog fonda za rezervacije u vezi s financijskim obvezama na temelju ove Odluke i Odluke (EU) 2022/1201. Odstupajući od članka 211. stavka 1. prvog podstavka Financijske uredbe, doprinose u okviru tih jamstava trebalo bi uključiti u iznos odobrene financijske obveze. Odstupajući od članka 211. stavka 4. drugog podstavka Financijske uredbe, te bi iznose trebalo uzeti u obzir pri izračunu rezervacija dobivenih primjenom stope rezervacija iz članka 211. stavka 1. Financijske uredbe.

(17) Jamstva koja daju države članice trebala bi pokrivati zajam izvanredne makrofinancijske pomoći na temelju ove Odluke i Odluke (EU) 2022/1201 („pokrivena makrofinancijska pomoć”). Ta bi jamstva trebala biti neopoziva, bezuvjetna i na poziv. Tim bi se jamstvima trebala osigurati sposobnost Unije da otplati sredstva uzeta u zajam na tržištima kapitala ili od financijskih institucija. Jamstva bi se trebala aktivirati samo ako su ispunjeni strogi uvjeti u pogledu primjerenosti dostupnih rezervacija i ako Unija od Ukrajine ne primi plaćanje povezano sa zajmovima izvanredne makrofinancijske pomoći odobrenima u okviru pokrivene makrofinancijske pomoći na vrijeme da ispuni svoje financijske obveze koje proizlaze iz obveznica ili ako se izmijeni raspored otplate zajmova odobrenih u okviru pokrivene makrofinancijske pomoći. Jamstva koja daju države članice trebala bi se aktivirati za iznos koji odgovara iznosu koji proizlazi iz gubitaka povezanih s financijskom pomoći Ukrajini u okviru pokrivene makrofinancijske pomoći te za nadopunu zajedničkog fonda za rezervacije do potrebne razine uplaćenih rezervacija. Jamstva država članica trebala bi se aktivirati po iscrpljenju, ili skorom iscrpljenju, u cijelosti iznosa početnih rezervacija izdvojenih za izvanrednu makrofinancijsku pomoć u okviru pokrivene makrofinancijske pomoći. Odstupajući od članka 211. stavka 4. točke (c) Financijske uredbe, iznosi vraćeni na temelju sporazumâ o zajmu u vezi s izvanrednom makrofinancijskom pomoći Ukrajini u okviru pokrivene makrofinancijske pomoći trebali bi se vratiti državama članicama koje su platile jamstva.

(18) Ako se financijske obveze Unije koje proizlaze iz obveznica za izvanrednu makrofinancijsku pomoć Ukrajini u okviru pokrivene makrofinancijske pomoći privremeno pokriju rezervacijama izdvojenima u zajednički fond za rezervacije radi ispunjavanja drugih financijskih obveza Unije, aktiviranje jamstava koje daju države članice mogla bi se upotrijebiti za nadopunu rezervacija za te financijske obveze.

(19) S obzirom na izvanrednu prirode makrofinancijske pomoći poduprte jamstvima, primjereno je rezervacijama koje se drže za ispunjavanje financijskih obveza koje proizlaze iz makrofinancijske pomoći u okviru pokrivene makrofinancijske pomoći te za sve isplate zajmova pokrivenih jamstvom na temelju Odluke br. 466/2014/EU Europskog parlamenta i Vijeća ([10]) izvršene nakon 15. srpnja 2022. upravljati odvojeno od drugih financijskih obveza u okviru Jamstva za vanjsko djelovanje i Jamstvenog fonda za vanjsko djelovanje. Stoga je primjereno da se rezervacije izdvojene u zajednički fond za rezervacije iskoriste isključivo za ispunjavanje financijskih obveza koje proizlaze iz izvanredne makrofinancijske pomoći u okviru pokrivene makrofinancijske pomoći, umjesto da se primjenjuje opće pravilo utvrđeno u članku 31. stavku 6. Uredbe (EU) 2021/947. Nadalje, primjereno je da se rezervacije izdvojene u zajednički fond za rezervacije za zajmove pokrivene jamstvom na temelju Odluke br. 466/2014/EU koji su isplaćeni nakon 15. srpnja 2022. iskoriste isključivo za financijske obveze po tim zajmovima te da se na te rezervacije primjenjuju pravila iz Financijske uredbe umjesto da se primijenjuje opće pravilo utvrđeno u članku 31. stavku 8. Uredbe (EU) 2021/947. Usto bi rezervacije izdvojene za tu izvanrednu makrofinancijsku pomoć na temelju ove Odluke trebalo isključiti iz primjene stvarne stope rezervacija, odstupajući od članka 213. Financijske uredbe.

(20) Relativni udio doprinosâ svake države članice ukupnom iznosu za koji se jamči (ključ za uplatu doprinosa) trebao bi odgovarati relativnim udjelima država članica u ukupnom bruto nacionalnom dohotku Unije. Aktiviranje jamstva trebalo bi biti razmjerno, uz primjenu tog ključa za uplatu doprinosa.

(21) Važno je da države članice dovrše svoje nacionalne postupke kako bi jamstva stupila na snagu kao pitanje od najvećeg prioriteta. S obzirom na hitnost situacije, vrijeme potrebno za dovršetak tih postupaka ne bi smjelo odgoditi isplatu hitno potrebne izvanredne makrofinancijske pomoći Ukrajini na temelju ove Odluke. Zajmovi makrofinancijske pomoći na temelju ove Odluke organizirat će se brzo nakon stupanja na snagu ove Odluke, donošenja memoranduma o razumijevanju i potpisivanja sporazuma o zajmu.

(22) S obzirom na tešku situaciju uzrokovanu agresivnim ratom Rusije i kako bi se Ukrajini pružila potpora na njezinu putu prema dugoročnoj stabilnosti, primjereno je odstupiti od članka 220. stavka 5. točke (e) Financijske uredbe i omogućiti Uniji da pokrije troškove kamatnih stopa povezanih sa zajmovima na temelju ove Odluke te izuzme Ukrajinu od plaćanja administrativnih troškova koje bi Ukrajina inače snosila. Trebalo bi odobriti subvenciju kamatnih stopa, kao instrument koji se smatra prikladnim za osiguranje djelotvornosti potpore u smislu članka 220. stavka 1. Financijske uredbe, i trebalo bi je financirati iz proračuna Unije barem tijekom razdoblja višegodišnjeg financijskog okvira 2021.–2027. Tijekom razdoblja od 2021. do 2027. subvencija kamatnih stopa trebala bi se pokrivati iz financijske omotnice iz članka 6. stavka 2. točke (a) prve alineje Uredbe (EU) 2021/947.

(23) Ukrajina bi do kraja ožujka svake godine trebala moći zatražiti subvenciju kamatnih stopa i izuzeće od plaćanja administrativnih troškova. Kako bi se omogućila fleksibilnost u otplati glavnice, trebalo bi također biti moguće obnoviti povezana uzimanja zajmove ugovorena u ime Unije, odstupajući od članka 220. stavka 2. Financijske uredbe.

(24) Suočena s hitnim financijskim potrebama Ukrajine, Komisija je u srpnju 2022. pristala na prenamjenu i isplatu dodatnih 1,59 milijardi EUR zajmova Europske investicijske banke Ukrajini koji su pokriveni jamstvom u okviru mandata za vanjsko kreditiranje za razdoblje 2014.–2020. Međutim, budući da su ti zajmovi namijenjeni ukrajinskoj državi i subjektima u državnom vlasništvu, s njima je povezana jednaka razina rizika za proračun Unije kao sa zajmovima makrofinancijske pomoći. Stoga bi se u proračunu Unije na te izloženosti trebao primjenjivati isti predostrožni pristup kao na zajmove makrofinancijske pomoći u okviru pokrivene makrofinancijske pomoći. Stoga se u ovoj Odluci na 1,59 milijardi prenamijenjenih zajmova u okviru mandata za vanjsko kreditiranje te na sve daljnje isplate zajmova u okviru mandata za vanjsko kreditiranje Ukrajini primjenjuje stopa rezervacija od 70 %. Ta bi se stopa rezervacija trebala primjenjivati umjesto stope rezervacija utvrđene u članku 31. stavku 8. trećoj rečenici Uredbe (EU) 2021/947. Rezervacije po stopi od 70 % za isplate zajmova u okviru mandata za vanjsko kreditiranje Ukrajini u iznosu od 1,59 milijardi EUR financirat će se iz proračuna Unije.

([10]) Odluka br. 466/2014/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. kojom se dodjeljuje jamstvo EU-a Europskoj investicijskoj banci protiv gubitaka u okviru financijskih operacija kojima se podržavaju ulagački projekti izvan Unije (SL L 135, 8.5.2014., str. 1.).

(25) Redovito preispitivanje rezervacija za zajmove makrofinancijske pomoći i zajmove u okviru mandata za vanjsko kreditiranje trebalo bi se provoditi svakih šest mjeseci, počevši od 30. lipnja 2023. ili ranije, ako je primjereno. U okviru tog preispitivanja posebno bi trebalo procijeniti je li se situacija u Ukrajini promijenila na način koji bi opravdao povećanje ili smanjenje stope rezervacija. Komisija može ponovno procijeniti stopu rezervacija na *ad hoc* osnovi, posebno ako je to opravdano zbog nekog bitnog događaja. Kako bi stopa rezervacija ostala primjerena financijskim rizicima, Komisiji bi trebalo delegirati ovlast za donošenje akata u skladu s člankom 290. Ugovora o funkcioniranju Europske unije u vezi s povećanjem ili smanjenjem, kako je primjereno, stope rezervacije. Posebno je važno da Komisija tijekom svojeg pripremnog rada provede odgovarajuća savjetovanja, uključujući ona na razini stručnjaka, te da se ta savjetovanja provedu u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016. ([11]). Osobito, s ciljem osiguravanja ravnopravnog sudjelovanja u pripremi delegiranih akata, Europski parlament i Vijeće primaju sve dokumente istodobno kada i stručnjaci iz država članica te njihovi stručnjaci sustavno imaju pristup sastancima stručnih skupina Komisije koji se odnose na pripremu delegiranih akata.

(26) S obzirom na to da cilj ove Odluke, odnosno pružanje izvanredne makrofinancijske pomoći Unije Ukrajini posebno radi potpore njezinoj gospodarskoj otpornosti i stabilnosti, ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se zbog njegova opsega i učinaka on na bolji način može ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. Ugovora o Europskoj uniji. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Odluka ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tog cilja.

(27) Uzimajući u obzir hitnost situacije koja proizlazi iz izvanrednih okolnosti uzrokovanih ničim izazvanim i neopravdanim agresivnim ratom Rusije, smatra se primjerenim pozvati se na iznimku od roka od osam tjedana iz članka 4. Protokola br. 1 o ulozi nacionalnih parlamenata u Europskoj uniji, priloženog Ugovoru o Europskoj uniji, Ugovoru o funkcioniranju Europske unije i Ugovoru o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju.

(28) U svjetlu situacije u Ukrajini ova bi Odluka trebala hitno stupiti na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*,

DONIJELI SU OVU ODLUKU:

POGLAVLJE I.

Izvanredna makrofinancijska pomoć Unije

Članak 1.

Stavljanje na raspolaganje izvanredne makrofinancijske pomoći Unije

1. Unija stavlja na raspolaganje Ukrajini izvanrednu makrofinancijsku pomoć u maksimalnom iznosu od 5 000 000 000 EUR („izvanredna makrofinancijska pomoć Unije”) radi potpore makrofinancijskoj stabilnosti Ukrajine. Izvanredna makrofinancijska pomoć Unije stavlja se na raspolaganje Ukrajini u obliku zajmova. Njome se doprinosi pokrivanju manjka u financiranju Ukrajine utvrđenog u suradnji s međunarodnim financijskim institucijama.

2. Radi financiranja izvanredne makrofinancijske pomoći Unije Komisija je ovlaštena u ime Unije pozajmiti potrebna sredstva na tržištima kapitala ili od financijskih institucija i dodijeliti ih Ukrajini u obliku zajma. Zajmovi pruženi na temelju stavka 1. ovog članka i na temelju Odluke (EU) 2022/1201 zajedno imaju maksimalno prosječno dospijeće od 25 godina.

([11]) SL L 123, 12.5.2016., str. 1.

3. Izvanredna makrofinancijska pomoć Unije stavlja se na raspolaganje od dana nakon stupanja na snagu Memoranduma o razumijevanju iz članka 3. stavka 1. i tijekom razdoblja dostupnosti utvrđenog u njemu, čak i ako jamstva iz poglavlja II. odjeljka 1. ove Odluke još nisu dana.

4. Ako se potrebe Ukrajine za financiranjem tijekom razdoblja isplate izvanredne makrofinancijske pomoći Unije znatno smanje u usporedbi s prvotnim predviđanjima, Komisija smanjuje iznos pomoći, tu pomoć suspendira ili ukida.

Članak 2.

Preduvjet za makrofinancijsku pomoć Unije

1. Preduvjet za odobravanje izvanredne makrofinancijske pomoći Unije jest da Ukrajina poštuje učinkovite demokratske mehanizme, uključujući višestranački parlamentarni sustav, kao i vladavinu prava, te da jamči poštovanje ljudskih prava.

2. Komisija prati ispunjavanje preduvjeta iz stavka 1. tijekom cijelog trajanja izvanredne makrofinancijske pomoći Unije, posebno prije isplata, uzimajući također u obzir okolnosti u Ukrajini i posljedice primjene izvanrednog stanja u Ukrajini.

3. Stavci 1. i 2. ovog članka primjenjuju se u skladu s Odlukom Vijeća 2010/427/EU ([12]).

Članak 3.

Memorandum o razumijevanju

1. Komisija s Ukrajinom dogovara uvjete politike s kojima izvanredna makrofinancijska pomoć Unije mora biti povezana. Uvjeti politike donose se u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 15. stavka 2. Ti uvjeti politike utvrđuju se u Memorandumu o razumijevanju.

2. Zahtjevi u pogledu izvješćivanja doneseni na temelju Odluke (EU) 2022/1201 uključuju se u Memorandum o razumijevanju i njima se posebno osigurava učinkovitost, transparentnost i odgovornost pri korištenju izvanredne makrofinancijske pomoći Unije.

3. Pojedinosti o financijskim uvjetima izvanredne makrofinancijske pomoći Unije utvrđuju se u sporazumu o zajmu koji trebaju sklopiti Komisija i Ukrajina.

4. Komisija redovito provjerava provedbu zahtjevâ u pogledu izvješćivanja i napredak u ispunjavanju uvjeta politike utvrđenih u Memorandumu o razumijevanju. Komisija obavješćuje Europski parlament i Vijeće o rezultatima te provjere.

Članak 4.

Isplata izvanredne makrofinancijske pomoći Unije

1. Podložno zahtjevima iz stavka 3., Komisija stavlja na raspolaganje izvanrednu makrofinancijsku pomoć Unije u obrocima od kojih je svaki u obliku zajma. Komisija odlučuje o vremenskom okviru isplate svakog obroka. Obrok se može isplatiti u jednoj ili više tranši.

2. Isplatom izvanredne makrofinancijske pomoći Unije upravlja Komisija u skladu s Memorandumom o razumijevanju.

([12]) Odluka Vijeća 2010/427/EU od 26. srpnja 2010. o utvrđivanju ustroja i rada Europske službe za vanjsko djelovanje (SL L 201, 3.8.2010., str. 30.).

3. Komisija odlučuje o isplati obroka prodložno svojoj procjeni sljedećih zahtjeva:

(a) ispunjenje preduvjeta iz članka 2. stavka 1.;

(b) zadovoljavajuće ispunjenje zahtjeva u pogledu izvješćivanja dogovorenih u Memorandumu o razumijevanju;

(c) za drugi i sljedeće obroke, zadovoljavajući napredak u provedbi uvjeta politike utvrđenih u Memorandumu o razumijevanju.

Prije isplate maksimalnog iznosa makrofinancijske pomoći Unije Komisija provjerava jesu li ispunjeni svi uvjeti politike utvrđeni u Memorandumu o razumijevanju.

4. Ako zahtjevi utvrđeni u stavku 3. nisu ispunjeni, Komisija privremeno suspendira ili ukida isplatu izvanredne makrofinancijske pomoći Unije. U takvim slučajevima Komisija obavješćuje Europski parlament i Vijeće o razlozima suspenzije ili ukidanja.

5. Izvanredna makrofinancijska pomoć Unije u načelu se isplaćuje Narodnoj banci Ukrajine. Podložno odredbama koje treba dogovoriti u Memorandumu o razumijevanju, uključujući potvrdu preostalih potreba za proračunskim financiranjem, sredstva Unije mogu se isplatiti ukrajinskom Ministarstvu financija kao krajnjem korisniku.

Članak 5.

Operacije uzimanja i davanja zajmova

1. Operacije uzimanja i davanja zajmova provode se u skladu s člankom 220. Financijske uredbe.

2. Odstupajući od članka 220. stavka 2. Financijske uredbe, Komisija prema potrebi može obnoviti povezana uzimanja zajmova ugovorena u ime Unije.

Članak 6.

Subvencija kamatnih stopa

1. Odstupajući od članka 220. stavka 5. točke (e) Financijske uredbe, Unija za zajmove na temelju Ove odluke može snositi kamate odobravanjem subvencije kamatnih stopa i administrativne troškove povezane s uzimanjem i davanjem zajmova, osim troškova povezanih s prijevremenom otplatom zajma.

2. Ukrajina do kraja ožujka svake godine može zatražiti od Unije subvenciju kamatnih stopa i pokrivanje administrativnih troškova.

3. Financijska omotnica iz članka 6. stavka 2. točke (a) prve alineje Uredbe (EU) 2021/947 koristi se za pokrivanje troškova plaćanja kamata povezanih s makrofinancijskom pomoći Unije tijekom razdoblja višegodišnjeg financijskog okvira 2021.–2027. kao subvencija kamatnih stopa.

Članak 7.

Obavješćivanje Europskog parlamenta i Vijeća

Komisija obavješćuje Europski parlament i Vijeće o razvoju događaja u vezi s izvanrednom makrofinancijskom pomoći Unije, među ostalim i o isplatama te pomoći, i o razvoju događaja u vezi s operacijama iz članka 5. stavka 2., te pravovremeno dostavlja tim institucijama relevantne dokumente.

Članak 8.

Procjena provedbe izvanredne makrofinancijske pomoći Unije

Tijekom provedbe izvanredne makrofinancijske pomoći Unije Komisija ponovno procjenjuje, s pomoću operativne procjene, kvalitetu ukrajinskih financijskih i administrativnih postupaka te ukrajinskih mehanizama unutarnje i vanjske kontrole koji su relevantni za pomoć. Ta se operativna procjena može provesti zajedno s operativnom procjenom predviđenom Odlukom (EU) 2022/1201.

POGLAVLJE II.

Jačanje zajedničkog fonda za rezervacije

Odjeljak 1.

Jamstva država članica za izvanrednu makrofinancijsku pomoć Unije na temelju ove Odluke i Odluke (EU) 2022/1201

Članak 9.

Doprinosi država članica u obliku jamstava

1. Rezervacije za makrofinancijsku pomoć koje se drže u zajedničkom fondu za rezervacije države članice mogu dopuniti davanjem jamstava do ukupnog iznosa od 3 660 000 000 EUR za izvanrednu makrofinancijsku pomoć Unije Ukrajini na temelju članka 1. ove Odluke i na temelju Odluke (EU) 2022/1201 („pokrivena makrofinancijska pomoć”).

2. Ako države članice daju doprinose, ti se doprinosi pružaju u obliku jamstava koja su neopoziva, bezuvjetna i na poziv, na temelju sporazuma o jamstvu koji se sklapa s Komisijom u skladu s člankom 10.

3. Relativni udio doprinosa dotične države članice (ključ za uplatu doprinosa) u iznosu iz stavka 1. odgovara relativnom udjelu te države članice u ukupnom bruto nacionalnom dohotku Unije, kako proizlazi iz naslova „Opći prihodi” proračuna za 2022., dijela A („Financiranje godišnjeg proračuna Unije, Uvod”), tablice 4., stupca 1., koji je utvrđen u općem proračunu Unije za financijsku godinu 2022., kako je konačno donesen 24. studenoga 2021. ([13]).

4. Jamstva proizvode učinke za dotičnu državu članicu od datuma stupanja na snagu sporazuma o jamstvu između Komisije i dotične države članice iz članka 10.

Članak 10.

Sporazumi o jamstvu

Komisija sklapa sporazum o jamstvu sa svakom državom članicom koja daje jamstvo iz članka 9. Tim se sporazumom utvrđuju pravila kojima se uređuje jamstvo i koja su ista za sve države članice, uključujući posebno:

(a) odredbe kojima se utvrđuje obveza država članica da plate jamstvo na poziv Komisije u vezi s pokrivenom makrofinancijskom pomoći, po iscrpljenju, ili skorom iscrpljenju, u cijelosti ukupnog iznosa sredstava prvotno izdvojenih u zajednički fond za rezervacije za financijsku obvezu koja proizlazi iz pokrivene makrofinancijske pomoći ili naknadno nadopunjenih u taj zajednički fond;

([13]) SL L 45, 24.2.2022.

(b) odredbe kojima se osigurava da se jamstva aktiviraju razmjerno, uz primjenu ključa za uplatu doprinosa iz članka 9. stavka 3.;

(c) odredbe kojima se osigurava da je zahvaljujući aktiviranju jamstava Unija u stanju vratiti sredstva koja je u skladu s člankom 1. stavkom 2. uzela u zajam na tržištima kapitala ili od financijskih institucija ako Ukrajina ne izvrši plaćanje, što uključuje slučajeve promjene rasporeda otplate iz bilo kojeg razloga kao i očekivana neizvršenja plaćanja;

(d) odredbe kojima se osigurava da se aktiviranje jamstva može iskoristiti za nadopunu zajedničkog fonda za rezervacije ako se rezervacije iscrpe u vezi s pokrivenom makrofinancijskom pomoći;

(e) odredbe kojima se osigurava da je država članica koja nije platila jamstvo i dalje dužna platiti ga;

(f) odredbe o uvjetima plaćanja.

Odjeljak 2.

Rezervacije za pokrivenu makrofinancijsku pomoć i određene financijske obveze u okviru mandata za vanjsko kreditiranje u Ukrajini

Članak 11.

Rezervacije za pokrivenu makrofinancijsku pomoć

1. Na pokrivenu makrofinancijsku pomoć primjenjuje se stopa rezervacija od 70 % umjesto općeg pravila utvrđenog u članku 31. stavku 5. trećem podstavku Uredbe (EU) 2021/947. Međutim, razina rezervacija uplaćenih u zajednički fond za rezervacije održava se na 9 % nepodmirenih obveza koje proizlaze iz pokrivene makrofinancijske pomoći ili se do te razine dopunjuje ako se rezervacije iscrpe, ne dovodeći u pitanje članak 10. točku (a) ove Odluke, sve dok se u cijelosti ne iscrpe jamstva iz članka 9.

2. Iznosi koji proizlaze iz aktiviranja jamstava iz članka 9. čine vanjske namjenske prihode za otplatu financijskih obveza koje proizlaze iz pokrivene makrofinancijske pomoći i uplate u zajednički fond za rezervacije u skladu s člankom 21. stavkom 2. točkom (a) podtočkom ii. Financijske uredbe.

3. Odstupajući od članka 211. stavka 1. prvog podstavka druge rečenice Financijske uredbe, iznos jamstava iz članka 9. stavka 1. uključuje se u iznos odobrene financijske obveze. Odstupajući od članka 211. stavka 4. drugog podstavka Financijske uredbe, iznosi rezervacija iz stavka 2. ovog članka uzimaju se u obzir pri izračunu rezervacija koje proizlaze iz stope rezervacija za pokrivenu makrofinancijsku pomoć.

4. Odstupajući od članka 211. stavka 4. točke (c) Financijske uredbe, iznosi povraćeni od Ukrajine u vezi s pokrivenom makrofinancijskom pomoći ne smiju doprinositi rezervacijama do iznosa plaćenih jamstava u skladu s člankom 10. točkom (a) ove Odluke. Ti se iznosi vraćaju tim državama članicama.

Članak 12.

Povećanje rezervacija u odnosu na određene financijske obveze u Ukrajini koje su pokrivene jamstvima na temelju Odluke br. 466/2014/EU

1. Odstupajući od članka 31. stavka 8. treće rečenice Uredbe (EU) 2021/947, stopa rezervacija od 70 % primjenjuje se na iznose zajmova isplaćene nakon 15. srpnja 2022. u okviru operacija financiranja Europske investicijske banke (EIB) u Ukrajini koje je EIB potpisao do 31. prosinca 2021. i za koje Unija jamči u skladu s Odlukom br. 466/2014/EU („pokrivene financijske obveze u okviru mandata za vanjsko kreditiranje u Ukrajini"), te članaka 211., 212. i 213. Financijske uredbe koji se primjenjuju podložno člancima 13. i 14. ove Odluke.

2. Za potrebe članka 211. stavka 1. drugog podstavka Financijske uredbe rezervacije do 31. prosinca 2027. dosežu razinu koja odgovara stopi rezervacija koja se primjenjuje na ukupni iznos nepodmirenih obveza koje proizlaze iz pokrivenih financijskih obveza u okviru mandata za vanjsko kreditiranje u Ukrajini.

Članak 13.

Procjena primjerenosti stope rezervacija i postupak preispitivanja

1. Komisija svakih šest mjeseci počevši od 30. lipnja 2023., i kad god zaključi da je to potrebno zbog drugih razloga ili događaja, procjenjuje je li došlo do novih događaja koji bi mogli trajno i bitno utjecati na primjerenost stope rezervacija, uključujući stopu uplaćenih rezervacija iz članaka 11. i 12. Komisija s pomoću podataka iz razdoblja od najmanje dvije godine posebno utvrđuje je li došlo do trajne bitne promjene profila kreditnog rizika tih izloženosti.

2. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranog akta u skladu s člankom 16. radi izmjene članaka 11. i 12. kako bi prilagodila stopu rezervacija, posebno kako bi se uzeli u obzir događaji iz stavka 1.

Članak 14.

Rezervacije koje se drže u zajedničkom fondu za rezervacije

1. Umjesto općeg pravila utvrđenog u članku 31. stavku 6. Uredbe (EU) 2021/947, financijska obveza koja proizlazi iz pokrivene makrofinancijske pomoći pokriva se odvojeno od drugih financijskih obveza u okviru Jamstva za vanjsko djelovanje, a rezervacije izdvojene u zajednički fond za rezervacije u vezi s pokrivenom makrofinancijskom pomoći koriste se isključivo za ispunjavanje financijskih obveza koje proizlaze iz pokrivene makrofinancijske pomoći.

Umjesto općeg pravila utvrđenog u članku 31. stavku 8. Uredbe (EU) 2021/947, financijska obveza koja proizlazi iz pokrivenih financijskih obveza u okviru mandata za vanjsko kreditiranje u Ukrajini pokriva se odvojeno od drugih financijskih obveza u okviru Jamstvenog fonda za vanjsko djelovanje, a rezervacije izdvojene u zajednički fond za rezervacije u vezi s pokrivenim financijskim obvezama u okviru mandata za vanjsko kreditiranje u Ukrajini koriste se isključivo za ispunjavanje financijskih obveza koje proizlaze iz pokrivene makrofinancijske pomoći.

2. Odstupajući od članka 213. Financijske uredbe, na rezervacije izdvojene u zajednički fond za rezervacije za pokrivenu makrofinancijsku pomoć i pokrivene financijske obveze u okviru mandata za vanjsko kreditiranje u Ukrajini ne primjenjuje se stvarna stopa rezervacija.

3. Odstupajući od članka 213. stavka 4. točke (a) Financijske uredbe, svaki višak rezervacija iz članka 12. stavka 2. ove Odluke čini vanjske namjenske prihode u smislu članka 21. stavka 5. Financijske uredbe za program vanjske pomoći za koji Ukrajina ispunjava uvjete.

POGLAVLJE III.

Zajedničke odredbe

Članak 15.

Postupak odbora

1. Komisiji pomaže odbor. Navedeni odbor je odbor u smislu Uredbe (EU) br. 182/2011.

2. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuje se članak 5. Uredbe (EU) br. 182/2011.

Članak 16.

Izvršavanje delegiranja ovlasti

1. Ovlast za donošenje delegiranih akata dodjeljuje se Komisiji podložno uvjetima utvrđenima u ovom članku.

2. Ovlast za donošenje delegiranih akata iz članka 13. stavka 2. dodjeljuje se Komisiji na neodređeno vrijeme počevši od 23. rujna 2022.

3. Europski parlament ili Vijeće u svakom trenutku mogu opozvati delegiranje ovlasti iz članka 13. stavka 2. Odlukom o opozivu prekida se delegiranje ovlasti koje je u njoj navedeno. Opoziv počinje proizvoditi učinke sljedećeg dana od dana objave spomenute odluke u *Službenom listu Europske unije* ili na kasniji dan naveden u spomenutoj odluci. On ne utječe na valjanost delegiranih akata koji su već na snazi.

4. Prije donošenja delegiranog akta Komisija se savjetuje sa stručnjacima koje je imenovala svaka država članica u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016.

5. Čim donese delegirani akt, Komisija ga istodobno priopćuje Europskom parlamentu i Vijeću.

6. Delegirani akt donesen na temelju članka 13. stavka 2. stupa na snagu samo ako ni Europski parlament ni Vijeće u roku od dva mjeseca od priopćenja tog akta Europskom parlamentu i Vijeću na njega ne podnesu prigovor ili ako su prije isteka tog roka i Europski parlament i Vijeće obavijestili Komisiju da neće podnijeti prigovore. Taj se rok produljuje za dva mjeseca na inicijativu Europskog parlamenta ili Vijeća.

Članak 17.

Godišnje izvješće

1. Komisija do 30. lipnja svake godine Europskom parlamentu i Vijeću u okviru svojeg godišnjeg izvješća podnosi procjenu provedbe poglavlja I. ove Odluke u prethodnoj godini, zajedno s evaluacijom te provedbe. U tom se izvješću:

(a) ocjenjuje napredak u provedbi izvanredne makrofinancijske pomoći Unije;

(b) procjenjuje gospodarsko stanje i gospodarski izgledi Ukrajine, kao i provedba zahtjeva i uvjeta iz članka 3. stavaka 1. i 2.;

(c) navodi poveznica između zahtjeva i uvjeta utvrđenih u Memorandumu o razumijevanju, aktualne makrofinancijske situacije Ukrajine te odluka Komisije o isplati obroka izvanredne makrofinancijske pomoći Unije.

2. Najkasnije dvije godine nakon završetka razdoblja dostupnosti Komisija Europskom parlamentu i Vijeću podnosi izvješće o *ex post* evaluaciji u kojem se procjenjuju rezultati i učinkovitost isplaćene izvanredne makrofinancijske pomoći Unije te u kolikoj se mjeri njome doprinijelo ostvarenju ciljeva pomoći.

POGLAVLJE IV.

Izmjene Odluke (EU) 2022/1201 i završna odredba

Članak 18.

Izmjene Odluke (EU) 2022/1201

Odluka (EU) 2022/1201 mijenja se kako slijedi:

1. u članku 1. stavku 2. druga rečenica zamjenjuje se sljedećim:

„Zajmovi pruženi na temelju stavka 1. i na temelju Odluke (EU) 2022/1628 Europskog parlamenta i Vijeća (*) zajedno imaju maksimalno prosječno dospijeće od 25 godina.

(*) Odluka (EU) 2022/1628 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. rujna 2022. o pružanju izvanredne makrofinancijske pomoći Ukrajini, jačanju zajedničkog fonda za rezervacije jamstvima država članica i posebnim rezervacijama za određene financijske obveze povezane s Ukrajinom pokrivene jamstvom na temelju Odluke br. 466/2014/EU te o izmjeni Odluke (EU) 2022/1201 (SL L 245, 21.9.2022., str. 1.).";

2. članak 7. briše se.

Članak 19.

Završna odredba

Ova Odluka stupa na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Sastavljeno u Bruxellesu 20. rujna 2022.

Za Europski parlament	*Za Vijeće*
Predsjednica	*Predsjednik*
R. METSOLA	M. BEK